

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

แถลงการณ์

16 พฤศจิกายน 2560

Index: ASA 39/7463/2017

ประเทศไทย: ยกเลิกการจำกัดสิทธิที่ปิดกั้นการพูดคุยในช่วงระยะเปลี่ยนผ่าน

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเรียกร้องรัฐบาลไทยให้ยกเลิกมาตรการพลการซึ่งจำกัดสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก การชุมนุมอย่างสงบ และการสมาคมโดยทันที รวมถึงให้ยกเลิกอำนาจของเจ้าหน้าที่ทหารในการบังคับใช้กฎหมาย อันส่งผลให้เกิดการจับกุมและควบคุมตัวโดยพลการ และการฟ้องร้องดำเนินคดี รัฐบาลไทยปราบปรามเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมืองอื่นๆ ซึ่งถือว่าไม่สอดคล้องกับพันธกรณีของประเทศไทยต่อกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งยังคุกคามต่อแผนในช่วงระยะเปลี่ยนผ่านไปสู่รัฐบาลพลเรือน

สามปีครึ่งหลังการทำรัฐประหาร ซึ่งเป็นเหตุให้มีการตั้งรัฐบาลทหารในประเทศไทย ยังคงมีการใช้มาตรการพลการเพื่อปิดกั้นการใช้สิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง ในการให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม นายกรัฐมนตรีประยุทธ์ จันทร์โอชาปฏิเสธที่จะระบุกรอบเวลาการยกเลิกมาตรการจำกัดสิทธิเหล่านี้ โดยกล่าวกับผู้สื่อข่าวว่า “ขอให้เชื่อมั่น ผมเองก็รู้และคำนึงถึงเรื่องนี้อยู่ แต่ถ้าสมมติว่าทุกอย่างมันโครมครามกันทั้งหมดและท่านก็เห็นอยู่แล้วว่ามันยังไม่เรียบร้อย ยังมีการพูดจาให้ร้ายกันเยอะแยะไปหมด” สอดคล้องกับความเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐบาลระดับสูงคนอื่น ซึ่งปฏิเสธที่จะให้รายละเอียดว่าการยกเลิกการจำกัดสิทธิเหล่านี้จะเกิดขึ้นเมื่อไร

ภายหลังการผ่านกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม และการจัดงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชของประเทศไทยช่วงปลายเดือนที่แล้ว แกนนำพรรคการเมืองจำนวนมากเรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกมาตรการควบคุมกิจกรรมทางการเมืองที่มีเนื้อหากำกวม ทั้งนี้ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญกำหนดกรอบเวลาชัดเจนให้พรรคการเมืองขึ้นทะเบียนสมาชิกพรรคและกำหนดโครงสร้างของพรรค ก่อนการเลือกตั้งที่รัฐบาลกำหนดให้มีขึ้นในเดือนพฤศจิกายน 2561

เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2557 ประยุทธ์ ซึ่งในขณะนั้นเป็นผู้บัญชาการทหารบก ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วประเทศ สองวันถัดมา ประยุทธ์และผู้นำทหารคนอื่นทำการรัฐประหารและก่อตั้งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) หน่วยงานทหารที่ปกครองประเทศไทยขณะนี้ การประกาศใช้กฎอัยการศึกให้อำนาจเจ้าหน้าที่ทหารในการควบคุมตัวพลเรือนที่ละเมิดคำสั่งทหารไม่เกินเจ็ดวัน โดยไม่ต้องขอหมายศาลและไม่มีการคุ้มครองจากกระบวนการยุติธรรม คสช.อ้างอำนาจตามกฎหมายอัยการศึกในการประกาศใช้มาตรการจำกัดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง รวมถึงคำสั่งห้าม “ชุมนุมทางการเมือง” ของบุคคลตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป ที่ผ่านมาทางการใช้คำสั่งนี้และคำสั่งอื่นๆ จับกุมและดำเนินคดีกับแกนนำนักศึกษาและผู้เข้าร่วมการประท้วงอย่างสงบ คสช.ยังออกประกาศคำสั่งอื่นซึ่งให้อำนาจการบังคับใช้กฎหมายอย่างกว้างขวางกับเจ้าหน้าที่ทหาร และขยายเขตอำนาจศาลทหารให้ครอบคลุมคดีพลเรือน ทั้งนี้ผู้นำคสช.อธิบายว่าเป็นมาตรการชั่วคราวที่จำเป็นต่อการฟื้นฟูเสถียรภาพในประเทศ

เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2558 คสช.ประกาศยกเลิกการประกาศใช้กฎอัยการศึก อย่างไรก็ตามประยุทธ์ออกคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558 ทันทิ โดยอ้างอิงอำนาจตามมาตรา 44 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวซึ่งร่างขึ้นโดยทหาร เนื้อหาส่วน

ใหญ่ของคำสั่งคล้ายคลึงกับข้อบทในกฎอัยการศึก โดยเฉพาะคำสั่งห้ามชุมนุมทางการเมืองของบุคคลตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนและปรับไม่เกิน 20,000 บาท คำสั่งนี้ยังให้อำนาจในการบังคับใช้กฎหมายแก่เจ้าหน้าที่ทหาร ในคดีซึ่งเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ความมั่นคงแห่งชาติ ความผิดด้านอาวุธ และการละเมิดประกาศและคำสั่งคสช. ต่อมาในเดือนมีนาคม 2559 มีการประกาศใช้คำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 13/2559 ซึ่งขยายอำนาจของเจ้าหน้าที่ทหารในฐานะความผิด 27 ประการ รวมถึงความผิดด้านการค้ามนุษย์ การขายบริการทางเพศ คนเข้าเมือง ภาษี แรงงาน รถยนต์ กฎหมายยาเสพติด และความผิดที่เป็นภัยคุกคามต่อความสงบเรียบร้อยสาธารณะ มาตรการเหล่านี้ยังมีผลบังคับใช้ในปัจจุบันและถูกใช้เป็นเครื่องมือจับกุมและควบคุมตัวนักกิจกรรม ผู้สื่อข่าว นักการเมือง และบุคคลที่แสดงความเห็นในสาธารณะ ทั้งทางโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ และอินเทอร์เน็ตโดยสงบ

ในเดือนกันยายน 2559 มีการประกาศใช้คำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 55/2559 ซึ่งยกเลิกเขตอำนาจศาลทหารเหนือคดีพลเรือน อย่างไรก็ตามคำสั่งนี้ไม่มีผลย้อนหลัง ยังคงมีพลเรือนอีกหลายร้อยคนต้องเข้ารับการไต่สวนในศาลทหาร อันเนื่องมาจากถูกกล่าวหาในความผิดที่เกิดขึ้นก่อนวันบังคับใช้คำสั่งนี้

คสช.ยังใช้อำนาจควบคุมสื่อมวลชนและจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกโดยปราศจากการตรวจสอบ คสช.สั่งปิดสถานีโทรทัศน์เป็นการชั่วคราวทันทีหลังรัฐประหาร และประกาศควบคุมเนื้อหาของสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุและโทรทัศน์ และโซเชียลมีเดียอย่างกว้างขวาง ประกาศคำสั่งเหล่านี้ห้ามการแสดงความคิดเห็นที่มีลักษณะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลทหารและสถาบันกษัตริย์ รวมถึงห้ามเผยแพร่ข้อมูลที่อาจก่อให้เกิด “ความไม่สงบ” “ความเข้าใจผิด” หรือ “การบิดเบือนข้อมูลข่าวสาร” นอกจากนี้ คำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 41/2559 ซึ่งประกาศใช้ในเดือนกรกฎาคม 2559 ให้อำนาจคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ในการออกคำสั่งควบคุมสื่อมวลชนที่เผยแพร่เนื้อหาอันละเมิดประกาศและคำสั่งคสช. หรือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงแห่งชาติ คำสั่งดังกล่าวยังกำหนดให้กสทช.ไม่ต้องรับผิดชอบกฎหมายในการใช้อำนาจ มีการใช้อำนาจตามคำสั่งออกมาตราการควบคุมชั่วคราวต่อสถานีข่าวที่นำเสนอข้อมูล ซึ่งถูกมองว่าเป็นการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลทหารหรือสถาบันกษัตริย์ ที่ผ่านมามีคำสั่งให้พักใช้ใบอนุญาตของสถานีออกอากาศหลายแห่ง โดยเฉพาะกรณีของ Voice TV และ Peace TV ซึ่งถูกระงับการออกอากาศเป็นเวลา 30 วัน ทั้งนี้ยังมีคำสั่งให้ถอดรายการข่าวบางรายการจากสถานี หลังจากมีรายงานข่าวเกี่ยวกับข้อกังวลด้านสิทธิมนุษยชนและประเด็นที่อ่อนไหวอื่นๆ

ทางการไทยใช้อำนาจโดยพลการเพื่อจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก การชุมนุมอย่างสงบ และการสมาคม รวมถึงการพุ่งเป้าโจมตีบุคคลที่ถูกมองว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลทหาร ส่งผลให้นักกิจกรรมทางการเมือง ผู้สื่อข่าว นักปกป้องสิทธิมนุษยชน และบุคคลอื่นๆ ถูกจับกุมและดำเนินคดีอาญาตามประกาศและคำสั่งคสช. จากการใช้สิทธิเหล่านี้โดยสงบ

คสช.ยังบังคับใช้คำสั่งที่มีเนื้อหากำกวมในการควบคุม “กิจกรรมทางการเมือง” ต่อบุคคลที่ถูกปล่อยตัวหลังจากถูกควบคุมตัวโดยพลการ รวมถึงผู้ที่ถูกควบคุมตัวไม่เกินเจ็ดวันระหว่าง “การปรับทัศนคติ” ซึ่งจัดขึ้นโดยเจ้าหน้าที่ทหาร ทั้งนี้ ตามประกาศคสช.ที่ 39/2557 และคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558 ผู้ถูกควบคุมตัวถูกบังคับให้ลงนามในข้อตกลงที่ก่อนถูกปล่อยตัว โดยข้อตกลงระบุว่าตนจะไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การฝ่าฝืนข้อตกลงมีโทษจำคุกไม่เกินสองปีและถูกปรับไม่เกิน 40,000 บาท ทางการไทยนำเสนอกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยสงบ ซึ่งรวมไปถึงการวิพากษ์วิจารณ์เจ้าหน้าที่รัฐ ว่าเป็นการละเมิดข้อตกลงในการปล่อยตัว และมีการดำเนินคดีด้วยเหตุดังกล่าว ผู้ที่ถูกปล่อยตัวจากการควบคุมตัวโดยมิชอบยังถูกห้ามไม่ให้เดินทางไปต่างประเทศอีกด้วย

มาตรการจำกัดสิทธิที่คสช.นำมาใช้นับแต่รัฐประหารปี 2557 ถือเป็นภาระละเมิดพันธกรณีของรัฐบาลไทยที่ต้องเคารพคุ้มครอง และส่งเสริมสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก การชุมนุม และการสมาคม รัฐบาลไทยเพิกเฉยต่อการปฏิบัติตามหลักการว่าด้วยความชอบธรรมทางกฎหมาย หลักแห่งความจำเป็นและได้สัดส่วน ซึ่งเป็นหลักการที่ควบคุมการจำกัดสิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ นอกจากนี้ การให้อำนาจแก่หน่วยงานทหารโดยไม่สามารถตรวจสอบได้ยังนำไปสู่การจับกุมและควบคุมตัวโดยพลการ ส่งผลให้ผู้ถูกควบคุมตัวเสี่ยงต่อการทรมาน การปฏิบัติที่โหดร้าย และการละเมิดสิทธิมนุษยชนอื่นๆ การประกาศเขตอำนาจศาลทหารเหนือคดีพลเรือนยังถือเป็นภาระละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

รัฐบาลไทยต้องยกเลิกประกาศและคำสั่งซึ่งจำกัดสิทธิมนุษยชนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย การเข้าถึงสิทธิมนุษยชน ซึ่งรวมถึงสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก การชุมนุมอย่างสงบ และการสมาคม เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพลเมืองไทยในการเข้าร่วมกระบวนการทางการเมือง และการพูดคุยแลกเปลี่ยนในประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ การพูดคุยแลกเปลี่ยนนี้มีความหมายก็ต่อเมื่อสามารถกระทำได้ในบรรยากาศที่ปลอดจากการคุกคาม กล่าวคือมีการเคารพและคุ้มครองสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก การชุมนุมอย่างสงบ และการสมาคมอย่างเต็มที่